

Carol KACSÓ

Cuvinte cheie: Gurăslău, Sălaj, depozit de bronzuri, lanț-atârănătoare, celturi, bronz târziu 2, Bronz D.

Schlüsselwörter: Guruslău, Sălaj, Bronzedepot, Kettengehänge, Spätbronzezeit 2, Tüllenbeile.

Depozitul de bronzuri de la Guruslău (ung. *Magyargoroszló*), jud. Sălaj a fost descoperit, în august 1940, de către Leontin Ghergariu, directorul Liceului din Zalău, în locul numit *Sub vii*, în urma unei săpături de mică amploare, care a fost efectuată după primirea unor informații de la localnici¹. Piesele depozitului au ajuns la Arad, unde au fost expertizate de Marius Moga, care a publicat despre ele un amănunțit studiu cu date referitoare la condițiile sale de descoperire și soarta pieselor, ilustrația însoțitoare constând în parte din fotografii, în parte din desene².

La 30 decembrie 1956, depozitul de la Guruslău a fost donat de profesorul Ghergariu muzeului din Zalău, unde a fost inventariat sub numerele 810-825. Descoperirea a fost menționată în listele de depozite ale grupului Uriu-Domănești, respectiv ale fazei I (Uriu-Domănești) publicate de Mircea Rusu³ și Wilhelm A. v. Brunn⁴, ultimul comentând pe scurt două dintre piesele sale, una dintre acestea fiind și ilustrată. O piesă din depozit a fost ilustrată și discutată și de Nicolae Chidioșan⁵. Date despre conținutul depozitului de la Guruslău, precum și ilustrații ale pieselor sale au fost prezentate de Mircea Petrescu-Dîmbovița⁶ și Éva Lakó⁷. Analiza depozitului într-un context mai larg a fost realizată de Gisela Schumacher-Matthäus⁸ și Amália Mozsolics⁹. Svend Hansen¹⁰ și Olimpia Bratu¹¹ au publicat, de asemenea, câte o scurtă descriere a descoperirii de la Guruslău, iar Ioan Bejinariu¹² a făcut referiri la poziția topografică a localității de descoperire. Încadrarea tipologică și cronologică a uneia dintre piesele de la Guruslău a fost discutată și de mine în studiul cu privire la depozitele de tip Arpășel și cu ocazia publicării depozitului de la Popești¹³.

Fără îndoială, piesa cea importantă din depozitul de la Guruslău este lanțul-atârănătoare, care s-a păstrat, din păcate, doar în stare fragmentară. La prima sa ilustrare în literatură¹⁴, componentele care au fost salvate din lanț, cele două piese intermediare, fragmente din verigile înlănțuite, câteva dintre pandantive, au fost prezentate într-un aranjament fotografic care sugera doar forma sa inițială. Acest aranjament a fost apoi redesenat și publicat

1 Pare destul de probabil că primele piese din depozit au apărut incidental înaintea efectuării săpăturii.

2 Moga 1948.

3 Rusu 1963, 206, nr. 31.

4 v. Brunn 1968, 32, nota 8, 34, 289, fig. 1, 8.

5 Chidioșan 1977, 60, fig. 4, 7.

6 Petrescu-Dîmbovița 1977, 60, pl. 48; idem 1978, 102, nr. 34, pl. 33, F, pl. 34, A; idem 1998, 59, nr. 426-428, nr. 434, pl. 43, 426-428, pl. 44, 434, 74, nr. 714, pl. 59, 714, 79 sq., nr. 790, pl. 64, 790, 127, nr. 1421, pl. 106, 1421.

7 Lakó 1983, 77, nr. 35b, pl. 5, 9.

8 Schumacher-Matthäus 1985, 81 sq., 87, 143, 209, nr. 30, pl. 50, 4.

9 Mozsolics 1985, 54 sq.

10 Hansen 1994, 583, nr. 168.

11 Bratu 2009, 273, nr. 413.

12 Bejinariu 2008, 16 sq.

13 Kacsó 1995a, 96 sq.; idem 1995b, 102 sq.

14 Moga 1948, fig. 3.

cu mici diferențe de mai mulți autori (v. Brunn, Petrescu-Dîmbovița, Lakó, Schumacher-Matthäus). Desenul pus în circulație de autorii citați, care nu a fost realizat după fragmentele aflate la muzeul din Zalău, reda cu și mai puțină fidelitate piesa originală.

Examinarea directă a fragmentelor păstrate și compararea acestora cu componentele unor piese asemănătoare mai bine conservate permit o reconstituire relativ exactă a formei lanțului-atârnatore de la Guruslău. Firește, poziția inițială a verigile înlănțuite și a pandantivelor triunghiulare încă existente nu a putut fi în majoritatea cazurilor stabilită cu certitudine.

Verigile înlănțuite din partea superioară a lanțului-atârnatore, care permiteau fixarea lanțului, nu s-au păstrat. Dintre cele două piese intermediare, placa discoidală, decorată cu nervuri concentrice și cu un spin central pe față, este mai bine conservată, într-una din urechiușele de prindere fiind păstrate și patru verigi înlănțuite. Piesa intermediară dreptunghiulară, cu marginile îngroșate, dubluajurată și decorată cu nervuri concentrice și unghiulare pe față, este fisurată în mai multe locuri și îi lipsește o mică porțiune. S-au păstrat 45 de verigi, toate cu secțiunea rombică, care au aparținut unor șiruri înlănțuite, foarte probabil cinci legând cele două piese intermediare și șase piesa intermediară dreptunghiulară de pandantivele triunghiulare. Dintre acestea din urmă se păstrează unul complet, două aproape în întregime, iar la două numai inelul de prindere și scurtul peduncul de care era legat corpul pandantivului. Lung. aproximativ 75 cm. Nr. inv. 810. Fig. 1.

Depozitului de la Guruslău îi aparțin încă următoarele piese:

1. Celt cu pliscul slab dezvoltat. O porțiune din partea superioară cu tortița ruptă. Tăișul drept puternic deteriorat. Pe bordura găurii de înmănușare se păstrează un rest al ciotului de turnare. Patina verde cenușie. Lung. 9,7 cm. Nr. inv. 811. Fig. 2, 1.

2. Celt cu pliscul puțin dezvoltat. O porțiune din partea superioară cu tortița ruptă. Tăișul ușor convex deteriorat. Bordura găurii de înmănușare mai puțin îngroșată decât la piesa precedentă. Patina verde închis. Suprafața zgrunțuroasă. Mai multe mici defecte de turnare. Lung. 10 cm. Nr. inv. 812. Fig. 2, 2.

3. Celt cu plisc. O porțiune din partea superioară cu tortița ruptă. La data documentării – toamna anului 2001 – nu am identificat piesa în colecția muzeului din Zalău. După Moga, lungimea celtului 9,5 cm. Piesa a fost inventariată sub numărul 813. Fig. 2, 3.

4. Verigă de picior deschisă, secțiunea rotundă, capetele subțiate, tăiate bont și îndepărtate. Ușor deformată. Patina verde cenușie, de bună calitate, căzută în mai multe porțiuni. Diam. interior. 9,6/10,3 cm, gros. max. a barei 0,7 cm. Nr. inv. 818. Fig. 2, 4.

5. Verigă de picior asemănătoare, capetele subțiate mai apropiate. Decor de linii punctate pe partea interioară a barei. Patina verde cenușie. Diam. interior 9,4/9,9 cm, gros. max. a barei 0,7 cm. Nr. inv. 816. Fig. 2, 5.

6. Verigă de picior asemănătoare. Înspre unul dintre capete bara a fost dezdoită și capătul rupt. Patina verde cenușie căzută în porțiunea dezdoită. Diam. interior 9,9 cm, gros. max. a barei 0,7 cm. Nr. inv. 820. Fig. 2, 6.

7. Verigă de picior asemănătoare, capetele apropiate. Patina verde cenușie căzută pe o mică porțiune. Diam. interior 9,6/9,8 cm, gros. max. a barei 0,8 cm. Nr. inv. 819. Fig. 3, 1.

8. Verigă de picior asemănătoare, capetele mult îndepărtate. Patina verde cenușie căzută în mai multe porțiuni. Diam. interior 9,6/10,7 cm. Nr. inv. 817. Fig. 3, 2.

9. Faleră cu marginea plată, puternic deteriorată, și corpul ușor conic, având un spin în vârful, o nervură circulară marchează întretăierea dintre margine și corp, urechiușă de fixare pe fața interioară. Patina verde cenușie. Diam. 7,9 cm, înălț. 1,5 cm. Nr. inv. 821. Fig. 3, 3.

10. Faleră asemănătoare, marginea puternic deteriorată și cu porțiuni rupte. Patina verde cenușie. Diam. 8 cm, înălț. 1,5 cm. Nr. inv. 822. Fig. 3, 4.

11. Faleră asemănătoare, fără nervură, marginea profilată, deteriorată, corpul accentuat conic. Patina verde cenușie. Diam. 5,4 cm, înălț. 1,6 cm. Nr. inv. 823. Fig. 3, 5.

12. Faleră aproape plată cu un spin central accentuat, marginea profilată, puternic deteriorată, urechiușă de fixare pe fața interioară. Patina verde cenușie. Diam. 3,5 cm, înălț. 1,5 cm. Nr. inv. 824. Fig. 3, 6.

13. Fragment de faleră cu un spin central, urechiușă de fixare pe fața interioară. Patina verde cenușie. Înălț. 1,3 cm. Neinventariat. Fig. 3, 7.

14. Bară de bronz în formă de verigă deschisă, secțiunea rotundă, capetele tăiate. Patina verde închis cu urme de oxizi de fier. Pare a fi fost în contact cu focul. Diam. interior 5,5 cm, gros. max. 1,5 cm, greutate. 183 g. Nr. inv. 814. Fig. 3, 8.

15. Bară de bronz în formă de verigă deschisă, secțiunea rombică, capetele tăiate. Patina verde închis cu depuneri de malachit. Diam. interior. 4,9 cm, gros. max. 2 cm, greutate. 246 g. Nr. inv. 815. Fig. 3, 9.

16. Ciot de turnare. Un braț rupt. Patina verde cenușie. Înălț. 3,7 cm. Nr. inv. 825. Fig. 3, 10.